

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет романо-германської філології
 Кафедра зарубіжної літератури

Силабус навчальної дисципліни

**ПОЕТИКА МІФУ В СУЧASNІЙ
ЛІТЕРАТУРІ**

Рівень вищої освіти:	Першій (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	035 Філологія
Спеціалізації:	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Освітньо-професійні програми:	Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Семестр, рік навчання:	6 3
Статус дисципліни:	Вибіркова
Обсяг:	3 кредити, 90 год., з яких: 20 год. лекцій, 16 год. семінарських занять
День, час, місце:	Відповідно до розкладу
Викладач:	Валентина Борисівна МУСІЙ , доктор філологічних наук, професор кафедри зарубіжної літератури
Контактна інформація:	valentinanew2016@gmail.com
Робоче місце:	бульвар Французький, 24/26, кафедра зарубіжної літератури (ауд. 108)
Консультації:	За затвердженим графіком
Передреквізити:	«Історія зарубіжної літератури»
Постреквізити:	«Історія зарубіжної літератури», Виробнича (педагогічна) практика
Мета навчальної дисципліни:	ознайомлення здобувачів вищої освіти з наративними аспектами міфу і літератури, їх взаємодією і зв'язком на рівні мови, системи мотивів, символіки. У процесі вивчення навчальної дисципліни будуть задіяні напрацювання антропологічного, психологічного, філософського, семіотичного методів дослідження.

Завдання навчальної дисципліни:	формування базової літературознавчої компетенції, що передбачає розуміння міфології як специфічної системи світосприйняття, фундаментального підґрунтя, на якому вже декілька тисячоліть розвиваються фольклор і література, наука та релігія, філософія та мистецтво; надання знань про сутність міфопоетичної моделі світу, особливості міфопоетичного світосприйняття, своєрідність міфології різних етносів – все те, що віддзеркалюється в творах літератури та мистецтва; формування навичок аналізу естетичної ролі міфопоетичної символіки, образів та мотивів міфів в літературі; розуміння головних закономірностей динаміки взаємин між міфологією та літературою на кожному з етапів культурно-історичного розвитку людства
Очікувані результати навчання:	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – зміст понять: «архетип», «міф», «міфологія», «ритуал», «міфопоетика», «міфоторочість», «міфореставрація», «міфокритика», «реміфологізація», «сакралізація» та «десакралізація»; – відмінності між міфом, з одного боку, та наукою, фольклором і літературою, з іншого; – фактори, що впливали на характер ставлення людства до міфу на кожному з етапів розвитку культури та літератури; – коріння та сутність такого феномену, як неоміфологізм літератури постмодерної доби; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляти міфопоетичну символіку, міфопоетичні мотиви та образи як складову літературного твору, мотивувати їхнє включення в художню систему твору, коментувати їхнє естетичне значення; – пояснити міфопоетику літературного твору особливостями світосприйняття того етносу, який зображене в художньому творі, а також національною принадливістю його автора; – мотивувати роль міфопоетичної складової художнього твору характером доби його створення, або доби, яку зображене у творі; – розрізняти такі поняття, як «міфопоетичний твір» та «авторський міф», знайти зв'язок між включенням міфопоетичних образів, мотивів, символіки та жанровою природою художнього твору.
Зміст навчальної дисципліни:	<p>Змістовий модуль 1. Міф, міфопоетична модель світу, сучасні концепції міфу</p> <p>Тема 1. Міф та міфопоетичне світосприйняття як об'єкт дослідження літературознавців і складова художньої літератури. Фактори, що сприяли виникненню міфів і функції міфу в колективі (соціально-регуляторна, національно-консолідаційна, збереження психіки від руйнування при зустрічі з тим, що не підкоряється емпіричному досвіду; реалізація імагологічної спрямованості), особливості міфопоетичного світосприйняття (система тотожностей: реальне-ідеальне, внутрішнє – зовнішнє, частина – ціле; синкретична тотожність людини та природи, анімізм, фетишизм як підґрунтя мотиву метаморфоз; високий ступінь інтеграції людини і соціуму, людини і її роду). Мотив метаморфоз в романі Антонії С.Байєтт «Морфо Євгенія»,</p>

ототожнення частини та цілого в оповіданні Джуліана Барнса «Спалах», відзеркалення міфopoетичного уявлення про інтегрованість людини та роду в готичній прозі і в повісті Еміла Андреєва «Скляна ріка». Фентезі як один з найбільш популярних жанрів сучасної літератури та місце міфу та міфopoетичного в творах фентезі (серія книг Ріка Ріордана “Персі Джексон та Олімпійці”); «Американські боги» Ніла Геймана)

Тема 2. Міфopoетична модель світу в художній літературі: уявлення про структуру космосу (увалення про axis mundi та arbor mundi - сакральний центр світу, про простір хаосу та кордон між простором життя та простором смерті), дискретний характер простору (зміст понять «топос» та «локус») та циклічний характер часу в міфopoетичній моделі світу на відміну від лінійності часу та простору в науковій моделі світу; числові символіка). Символіка ясеню біля будинку Ельке Форкетс в новелі Теодора Шторма «Вершник на білому коні» як arbor mundi; циклічність часу в оповіданні Юрія Шевчука «Джума», млин як топос смерті в романі Василя Шкляра «Ключ».

Тема 3. Типологія міфів за змістом (космогонічні, есхатологічні, солярні та астральні, міфи про культурного героя та деміурга, міфи про близнюків, календарні міфи, тотемні міфи). Антропогонічний міф в романах Густава Майрінка «Голем» та Пітера Акройда «Журнал Віктора Франкенштейна», солярні міфи та міфи про культурного героя в романі Клайва Стейплза Льюїса «Хроніки Нарнії»; міфи про близнюків як основа загадкових подій в романі Крістофера Пріста «Престиж».

Тема 4. Специфічні риси міфів окремих етносів в художніх творах. Календарна міфологія і сказання про взаємини між людьми та тваринами як головуючі у слов'янських народів, есхатологічна – в германо-скандинавській міфології, акцентування уваги на взаєминах між богами та людьми в грецькій міфології, орієнтування на природну магію в кельтській міфології. Міфopoетичне трактування тетралогії Вільгельма-Ріхарда Вагнера «Перстень нібелунга», в основі якої – ісландський епос про Вельсунгів, а також «Кельтських сутінок» Вільяма Батлера Єйтса, орієнтованих на кельтську міфологію. Міфopoетичний аналіз фантастичної повісті Террі Пратчетта «Міст тролів».

Тема 5. Теорії міфу від часів античності до сучасності. Переосмислення накопиченого міфologічного матеріалу античною літературою та філософією. Міф у Платона як доказ тієї чи іншої ідеї, його функції образного міркування та протиставлення «розумного доказу», «розумного підстави». Міф в «Поетиці» Аристотеля, трагедії Есхіла в контрасті з діалектикою Сократа як втілення опозиції «міф» і «логос». Подолання раціоналістичного пояснення міфу на початку дев'ятнадцятого століття в працях теоретиків німецького романтизму і в творах романтиків. Продовження романтичної традиції в трактуванні міфу в творчих установках і теоретичних поглядах Ріхарда Вагнера. Міфотворчість Ніцше і його розуміння захисних функцій міфу.

Аналітична психологія про міф та міфологію. Ритуально-міфологічна школа у літературознавстві. Фрейд і психоаналіз про міф і міфотворчість, міфologічне коріння психоаналізу, єврейська екзегеза як основа фрейдистського підходу до людської душі. Карл Густав Юнг як дослідник міфології і його теорія архетипів колективного несвідомого,

	<p>юнгіанський підхід до мистецтва (Пікассо) і літератури («Улісс» Дж. Джойса).</p> <p>М. Еліаде та Л. Леві-Брюль як дослідники архаїчних форм мислення. Міф, Космос та Історія: Мірча Еліаде про шаманізм, традиціоналістську ментальність і міфи сучасності. Люсьєн Леві-Брюль і його теорія містичної співпричетності як спроба наблизитися до розуміння архаїчного мислення; мандрівка Поля Гогена у первісний світ.</p> <p>Ролан Барт як критик та деконструктор міфу. Деконструкція Роланом Бартом міфів суспільної свідомості; міфи масової культури та міфи політичні, міф і реклама, міфи та маніпуляція суспільною свідомістю, міфотворчість повісті Кортасара «Переслідувач».</p>
	<p>Змістовий модуль 2. Художня роль міфопоетичних елементів в літературі від давнини до сучасності</p> <p>Тема 6. Міфопоетичне трактування творів епосу та літератури Нового часу. Давній епос і міфологія, епос доби Середньовіччя і міфологія, література доби романтизму і міфологія, література доби модерну та міфологія. Епос і міфологія народів давнього Дворіччя та «Месопотамія» Сергія Жадана, міфопоетичні засади англо-саксонської поеми «Беовульф» і сучасне трактування цього твору Робертом Земекисом, «Трільбі» Шарля Нодье як романтичний міфопоетичний твір, міф як метамова для вираження модерної концепції дійсності в притчі Франца Кафки «Перевтілення».</p> <p>Тема 7. Неоміфологізм літератури постмодерної доби. Концепція міфу як сюжету світової історії, в якому знак виражає загальнолюдський життєвий досвід. Антропологічний напрям руху сучасних наук і його вплив на акцентування уваги до світосприйняття людини в літературі, звернення письменників до міфопоетичного трактування процесів позасвідомого (Юркі Вайнонен «Німий бог», Горан Трібусон «Віденські гриби», Ольга Токарчук «Дім дня, дім ночі»).</p> <p>Віддзеркалення в літературі появи нових концепцій простору і їхнього зв'язку з міфопоетичною моделлю світу. Сюжет про перебування героя у різних світах в оповіданні Хуліо Кортасара «Вночі обличчям до неба» та романі Крістофера Пріста «Лотерея». Опозиція «простір життя / простір смерті» в оповіданні Ольги Токарчук «Консерви».</p> <p>Актуальність проблеми самоусвідомлення в сучасній гуманітаристиці та міфологізація цього процесу в творах про двійництво: Дельфін де Віган «На реальних подіях», Жузе Сарамаго «Двійник», Кшиштоф Занусси «Страти двійника».</p> <p>Ритуал як практичне втілення міфологічних уявлень про людину і світ. Ритуально-міфіологічне трактування подій в романах Сільві Жермен «Погляд Медузи» та Джеймса Хайнса «Дев'яносто дев'ять», в оповіданні Романа Малиновського «Бенкет»</p>
Методинавчання:	Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, евристична бесіда; аналіз текстів творів
Рекомендована література:	<p>Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> Бондарева О.Є. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання:

- монографія. Київ: Четверта хвиля, 2006. 512 с.
2. Вишницька Ю. Міфологічні сценарії в сучасному художньому та публіцистичному дискурсах: монографія. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2016. 614 с.
  3. Гоцалюк А. Міф та міфопоетика як тип людського сприйняття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Напрям: Мистецтвознавство. 2022. Вип. № 41. Розділ 1: Динаміка культури. Культурна пам'ять. Культура та традиції. С. 15–22.
  4. Зварич І.М. Психологічні та структурно-семантичні аспекти міфологічної основи художньої традиції. *Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту*. Чернівці: Книги - ХХІ, 2009. С.101 – 172.
  5. Кобзар О.І. Міфопоетика як предмет і метод літературознавчого дослідження. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. 2010. Вип. 15. С.131-139.
  6. Кобзар О.І. Поняття «міфопоетика»: динаміка дослідження. URL: <http://dspace.puet.edu.ua//handle/123456789/1445>
  7. Колісниченко А., Харицька С. Сучасний стан осмислення дефініції «міфопоетика». *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах: зб. науков. праць*. Київ: НАУ, 2020. № 41. С. 85–93. URL: <https://er.nau.edu.ua>>NAU
  8. Лютий Т. Двійник. Про природу дублювання і множинності. Київ: Віхола, 2021. 272 с.
  9. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів: Астролябія, 2013. 608 с.

Додаткова

1. Гоц Л.С. Трансгуманістична міфологема у романі Г. Майрінка «Голем»: від алхімії до психоаналізу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: науковий журнал*. 2020. № 4. С. 3–10. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2728>
2. Драненко Г. Міф як форма сенсу та сенс фори. Міфокритичне прочитання творів Б.-М. Кольтеса: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. 440 с.
3. Зуєнко М. Міфопоетична картина світу та її художні трансформація в поемі Дж. Мільтона «Втрачений рай». *Філологічні науки*. 2015. № 21. С. 18–24. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6082/1/Zuenko.pdf>
4. Мусій В.Б. Мотив двійництва у творах сучасної літератури (Ю. Вайнонен «Німий бог», Л. Дереш «Спстошення», Г. Трибусон «Віденські гриби»). *Синонісис: текст, контекст, медіа*. 2023. Т. 29, № 2. С. 102–107. DOI <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.6>
5. Мусій В. Б. Семантика тілесних образів в оповіданні Романа Малиновського «Бенкет». *Вчені записки ТНУ. Серія Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33 (72). № 2. Ч. II. С. 117–121. (DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-2/18>)
6. Слухай А.С. Ахроматичність як ознака образної парадигми давньоанглійських епічних творів 10-11 ст. та поеми «Beowulf». *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2008. № 2. С. 266–274. URL: <http://dspace.nbuuv.gov.ua/handle/123456789/10988>
7. Согорін А.А. Міф і сучасна реклама. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 75. С. 104–110.

	<p>URL: http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2017/75/75_2017.pdf</p> <p>8. Суріна Г.Ю. Міфологізація масової свідомості засобами ідеології і реклами. <i>Нова парадигма</i>. 2013. Вип. 114. С. 165–174.</p>
Оцінювання:	<p>Поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань, виконаних як в межах лекційного матеріалу, так і вивченого самостійно; оцінювання самостійної роботи.</p> <p>Підсумковий контроль: залік.</p> <p>Поточний контроль передбачає оцінювання за кожну з тем семінарських занять (оцінки на семінарах, за виконання СР). Періодичний контроль проводиться у вигляді бланкового тестування. Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.</p>
ПОЛІТИКА КУРСУ «правила гри»): <i>Відвідування занять</i> <i>Регуляція пропусків</i>	Відвідування семінарських занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Порядок та умови навчання регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І.Мечникова» (poloz-org-osvit-process_2022.pdf).
<i>Дедлайни перескладання</i>	Слід дотримуватися запропонованих у розкладі термінів складання сесії; перескладання іспитів відбувається відповідно до «Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти ОНУ імені І.І. Мечникова (http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf)
<i>Політика академічної доброчесності</i>	Регламентується «Положенням про запобігання та виявлення академічного plagiatу у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова» (polozhennyaantiplagiat-2021.pdf)
<i>Використання електронних пристрій на занятті</i>	Під час занять не дозволяється користуватися мобільними телефонами, які попередньо мають бути переведені у беззвукний режим. Електронні пристрої використовуються лише за наявності відповідної вимоги в навчальному завданні.
<i>Комунікація</i>	Всі робочі оголошення або надсилаються через старосту академгрупи на електронну пошту або Viber. Студенти мають регулярно перевіряти повідомлення і вчасно на них реагувати.